

Jugoslovanskemu narodu! Slovanom!

Kakor svetel meteor je zablestel na zvezdnatem nebu naše kulture.

Do zadnje postaje našega križevga pota nam je svetel skozi najhujšo temo naše sužnosti. Prav do zadnje postaje, do našega poveljanja...

Ko je dospel na zenit, ko je zažarela na vzhodu zora našega vstajenja, je ugasnil.

Toda zapustil je za seboj čudezen sled, ki ne mine nikdar...

Se nihče ni pred njim govoril svojemu narodu tako čudežno in krasno! Demon-ska je bila sila njegove besede.

Bil je glasnik Resnice, apostol Ljub-
bezni — naš.

Ivan Cankar.

mož najblajši in najplemenitejši, kar jih je dodala slovenska mati, največji mrtvi genij, mož nesmrten...

V bedi rojen, je stopal po trnjevi poti navzgor — poslovil se je od nas kot — duševni kralj.

Ne bili bi vredni, da se nam je rodil, ako ne bi tudi na zunaj skrbeli za nesmrten njegov spomin.

Za Prešernom mu gre kot umetniku prvemu javen spomenik.

Velik je dolg, ki mu ga dolguje pred-
vsem njegov ožji narod slovenski — saj je tudi njega proslavil pred svetom...
Dolg, ki mu ga dolguje sleherni Slovan, njemu — svetovnemu geniju. Ni ga izgo-
vora, ki bi opravičeval odklonitev pris-
pevke za ta spomenik! Časten dolg —
neodoljiv naroden davek!

Zato ne prosimo, nego pozivljamo na-
rod, da prispeva za Cankarjev spomenik,
posebno pa vsak kulturni človek sloven-
ski! Pozivljamo posebe tudi vse denarne
zavode, ki živijo od naroda.

Prispevki naj se pošiljajo na upravn-
ništva listov — na »Jadransko banko« v
Ljubljani na konto »Cankarjev spomenik«, ali pa na naslov odvetnika dr. Jos. C. Ob-
laka v Ljubljani, ki bo izkazoval vse pris-
pevke (nakazila na banko) v tedenskih
izkazih.

Pripravljalni odbor
za postavitev Cankarjevega spomenika:
P. S. Finžgar. Dr. Pavel Grošelj.
D. Jos. C. Oblak. Albin Prepeluh.
Oton Župančič.

Naredba

poverjenstva za uk in bogočastje o pre-
ustroju okrajnih šolskih svetov bivše voj-
vodine Štajerske.

§§ 25. in 26. deželnega zakona bivše
vojvodine Štajerske z dne 8. februarja
1869. št. 11 dež. zak. o šolskem nadzor-
stvu, se razveljavljata in na njih mesto
stopajo začasno sledeče določbe:

Člani okrajnega šolskega sveta so:

1. vodja političnega okrajnega obla-
stva, ki je obenem predsednik;
2. po en učitelj verouka za vsako
versko družbo, ki šteje v okraju nad 500
duš. Te predlaga cerkvena oblast in jih
imenuje poverjenik;

3. en okrajni šolski nadzornik, ki ga
določijo poverjenik za uk in bogočastje;

4. en zastopnik učiteljstva, ki ga vo-
lijo v okraju nastavljeni učitelji na konfe-
renci pod vodstvom okrajnega šolskega
nadzornika ali pa tako, da pošljejo gla-
savnice, vodji političnega okrajnega obla-
stva;

5. pet članov okrajnega zastopa.

Te člane voli okrajni zastop izmed
onih, ki imajo volilno pravico za občinsko
zastopstvo v dotičnem okraju. Ako je pa
okrajni zastop razpuščen in postavljen
gerent, jih voli gerentov-sosvet.

Namestnik predsednika je okrajni
šolski nadzornik, ki je član okrajnega šol-
skega sveta.

V mestih z lastnim občinskim štatut-
tom pristojna mestnemu šolskemu svetu
delokrog okrajnega šolskega sveta.

Predsednik je župan ali od vlade po-
stavljeni gerent, oziroma vladni komisar;
sicer se imenujejo člani, kakor je dolo-
čeno za okrajni šolski svet.

Poverjenik:

Dr. Verstovšek s. r.

Vojna posojila.*

Prav mnogo ugrabljive in svetujejo
javno in zasebno o sigurnosti, oziroma ne-
sigurnosti vojnih posojil. Učiteljstvo je pri
tem jako, jako prizadeto; ne toliko z ozi-
rom na lastne malenkostne vsote, nalo-
žene v vojnih posojilih, pač pa z ozirom
na vsote, ki jih je naložilo po posredova-
nju učiteljstva slovensko ljudstvo v vojna
posojila.

* Za zadnjo št. prepozno došlo. — Uredn.

Pred kratkim je bilo čitati v »Slov.
Nar.« nasvet, naj bi se one denarne vsote,
ki so jih bivša c. kr. sodišča naložila v
imenu nedoletnih otrok v vojna posojila,
prevzela od nove jugoslovanske države,
druga vojna posojila pa ne, ker omenjeni
otroci niso krivi, da je prišel njihov denar v
nevarnost, medtem ko so si vsi drugi pod-
pisovalci vojnih posojil te nevarnosti sami
krivi. Ali drži ta trditev? Da, a edino za
one maloštevilne politike, ki so videli vse
podrobnosti tudi za političnimi kulisami,
katerih nekaj se je sedaj že tudi nam dru-
gim navadnim zemljanom odkrilo. Ako so
ti kaj vojnih posojil podpisali, so postavili
svoj denar vedoma v nevarnost, za druge
podpisovalce vojnih posojil pa to nikakor
ne velja, zakaj do zadnjega vojnega časa
niti Anglija ni računala z razpadom stare
Avstrije, ampak je računala le z nje poni-
žanjem in zmanjšanjem, kar nam dokazuje
londonski pakt z dne 19. aprila 1915 Italije
z entento. Ako bi bila računala Anglija
vsaj 19. aprila 1915 že z razbitjem, ozi-
roma razpadom stare Avstrije in na samo-
odločevanje narodov na podlagi Wilsono-
vih načel, bi ne potekala demarkacijska
črta Italijanov nikdar po krajih čiste Slo-
venije, kakor je to dandanes, žal, dejstvo.
Kakor se kaže, se bo to na mirovni konfe-
renci nam v prid popravilo. Iz poveda-
nega izhaja jasno, da niso računali torej
niti Angleži, ki so vendar dalekovidni sve-
tovni politiki, s takim strahovitim koncem
stare Avstrije, kakršnega nam je prinesel
izid vojne. In mi navadni zemljani naj bi
bili videli vse, kar ima priti za početnimi
in nadaljnjimi dogodki vojne?

In učitelj v zadnjem gorskem kraju,
ki so mu naravnost ukazovali, na vse
možne načine delovati za podpisovanje
vojnih posojil, na katerega so ljudstvo s
prižnjo, po občinskih uradih itd. opozar-
jali, da sprejema učitelj podpisovanja na
vojna posojila, ki je bil k temu poslu pri-
moran, naj bi bil mogoče v teh slučajih in
ob vladajočih takratnih razmerah ljudstvo
od sebe podil in mu podpisovanje vojnih
posojil odsvetoval? In niso li prav vsi slo-
venski listi podpisovanje vojnih posojil po
svojih najboljših zmožnostih podpirali in
pospeševali? Niso nas li n a š i (slovenski)
listi z omenjenim propagiranjem vojnih
posojil zavezali in zavedli na napačno pot
in z nami naše preprosto ljudstvo?! In
niso li voditelji slovenskih političnih
strank, ki so njih glasila nas in naše ljud-
stvo sploh zavedla na neprav pot z ozi-
rom na vojna posojila, sedaj tvorilci naše
vlade?! In ta vlada naj nas pusti sedaj
na cedilu?! Upamo, da bo naša Narodna
vlada SHS vse potrebno ukrenila, da od-
vrne od našega naroda gospodarsko ne-
srečo, ki bi bila v zvezi s propadom voj-
nih posojil. Pomisliti je, da je marsikakega
hlapca in marsikake dekletke zadnji vinar
naložen v vojnem posojilu; leta in leta je
zbiral ali zbirala svojo bridko zaslužno
plačo, da bi mogel, oziroma mogla
slednjič kupiti kako kočico za lastni koti-
ček. In sedaj naj bo ravno ob rojstvu Ju-
goslavije kar hipoma ob vsoto sladko
nado?! In koliko je očetov, ki so položili
slednje vinarje v vojno posojilo na toliko
in toliko let v dobro (sedaj se kaže, da v
slabo) svojim nedoletnim otrokom. Vsi ti
niso mogli računati s takim koncem Av-
strije, kakršnega smo doživeli, ker smo
namreč čitali, da ne računa niti ententa z
razkosanjem bivše naše države. Vsak
razsoden človek je pač moral računati od
vsega začetka vojne, da bo zmagala en-
tenta; zakaj najpreprostejšje seštevanje
razpoložljivih sredstev ene in druge na-
sprotujočih si strank na podlagi kake zem-
ljepisne knjige nam je pokazalo, kje je
zmaga in kje končni poraz. A ne oziraje
se na razpad Avstrije — in na to se ni
moglo misliti, ker so poročali iz ententnih
krogov, da ne mislijo na nje razkosanje —
je bilo pa za podpisovalce vojnih posojil
vse eno, imeti denarje naložene v hranil-
nicah ali v bankovcih (v žepu) ali v za-
dolžnicah vojnega posojila. Poraz Nemčije
in njenih priveskov se je lahko videl v
naprej. Nemožnost plačila ogromnih voj-
nih dolgov tudi. Na podlagi tega sledeč
bankerot tudi. In v slučaju bankerota —
tako je računal razum navadnega zem-
ljana — bodo izgubile vse državne za-
dolžnice, naj se že imenujejo vojna poso-
jila, bankovci ali kako drugače, enako
število % na svoji vrednosti.

Kakor so bili denarni zavodi prisiljeni
podpisovati vojno posojilo, tako je bilo
učiteljstvo komandirano delovati za vojna
posojila. Posledice izgube teh vojnih posoj-
il utegejajo postati strašne za vso Slove-
nijo in to ne samo iz gospodarskih ozirov.
Škoda, ki jo reprezentuje od Sloven-
cev, oziroma Jugoslovancev sploh, podpi-
sano vojno posojilo, je provzročila vojna.
Je torej to vojna škoda. Nemčija in njeni
priveski naj se na prizadevanje Narodne
države SHS na mirovni konferenci primo-
rajo, da Jugoslovonom to škodo porav-
najo.

Naj nam nihče ne pride z izgovorom:
»To ne gre, ker so nabavljali s temi voj-
nimi posojili moralno pripravo za entente
vojake!« S pomočjo vojnih posojil so na-
bavljali tudi živež in obleko beguncem in
drugo slično. Sicer pa so se povrnili iz
vojne še tudi vojaki Jugoslovani, ki so v
vojni službi hrabro streljali na svoje slo-
vanske brate in svoje prijatelje — entente
vojake, seveda v to prisiljeni. Kdo jih
zato preklinja? Kdo jih poizkuša zato
oskodbati? Kdo uničiti? Nihče! Mi se
veselimo njih povratka, ententa pa jih z
nami vred zaradi njih prisiljenega početja
med vojno samo pomiluje — in vredni so
pomilovanja. Ni li slično z ozirom na vojna
posojila, ki so podpisana po Jugoslovanih?
Je! —

In še nekaj: Ob priliki vsakega raz-
pisa vojnih posojil so trdili, da bo dala
država toliko bankovcev na novo natis-
niti in si jih po avstrijsko-ogrski banki iz-
ročiti, za kolikor bi ljudstvo premalo pod-
pisalo vojnih posojil. In tako se je v res-
nici vsakokrat tudi zgodilo. Iz tega sledi,
da bi bilo v prometu toliko več bankov-
cev, kolikor manj bi bilo podpisanih voj-
nih posojil. Ni li torej v resnici vojno po-
sojilo z bankovci enake vrednosti? Mo-
ralo bi vsaj biti.

Narodna vlada SHS blagovoli torej
delovati na to, da dobe vojna posojila
vseh kategorij, včevši vojna zavarovanja,
isto vrednost, kot jo imajo, oziroma jo bo-
do imeli sedaj veljavni bankovci.

Zaveza jugoslovanskega učiteljstva
podvzemi vse potrebne korake v to svr-
ho, da sprejme Narodna vlada SHS gori
označeno prepričanje za svoje ter da za-
stopa in uveljavlja isto stališče tudi na mi-
rovni konferenci, ker sicer bo silno trpel
ves naš narod, učiteljstvo pa bo imelo
neznosno položaj.

Napotila so me do tega razmotrivanja
in razmišljanja člankov v »Sl. Nar.«, in si-
cer »Vojno posojilo, naše lire in drugo«
v št. 281, »Predzgodovina krškega
pakta« v št. 284, ter »Nekaj predzgodov-
vine o naši svobodi« v št. 288. in 289.

Svobodov.

Učiteljem - častnikom!

Začetkom meseca listopada je izdala
Narodna vlada odlok, s katerim se odpu-
ste uradniki in zlasti učitelji. Motivirala
je ta odlok z dejstvom, da narod zdaj
nujno potrebuje duševnih sil, da kliče
predvsem učitelje, ki naj dvignejo spet
moralo zanemarjenega šolstva in pričnejo
tako z vzgojo novega, čilega in zaved-
nega rodu Jugoslovancev. Večina učite-
ljev-vojakov pozdravlja ta odlok, zakaj
ni jim potreba referatov o sedanjem stan-
ju šolstva, niti o epidemnem zanemar-
jenju mladine — dovolj jasno in očito go-
vori ulica.

Živimo pa v času težkih gmotnih
razmer, pod katerimi omagujejo skoro
vsi stanovi, posebno pa učiteljski stan.
Izredno slabo gmontno stanje našega stu-
na in njegov slabi socialni ugled sta pri-
vedla mnogo mlajših učiteljev do sklepa,
posvetiti se drugim, boljše situiranim sta-
novom. Tisti pa, ki vkljub temu vztrajajo
pri svojem poklicu, naj odidejo in zase-
dejo svoja službena mesta z mesečno
plačo 180 do 250 K, včevši vse doklade.
S to plačo pa danes absolutno nihče ne
more izhajati niti z že urejenim gospo-
darstvom. Pomislimo, da se je učiteljem-
vojakom med štiriinpolletno vojno pogu-
bilo in uničilo še tisto malo, kar so imeli.
Tako so danes brez vseh sredstev po-
stavljeni na cesto. —

Na sestanku dne 30. listopada so uč-
telji-častniki izvolili odbor, ki je na pod-
lagi zakona o odpravnini rez. častnikov
izročil poverjenstvu za nar. obrambo re-
solvicijo, naslovljeno na Narodno vlado.
V tej resoluciji zahtevajo iz gori navede-
nih vzrokov enkratno trimesečno od-
pravnino, ki naj se izplača vsakemu pred
vstopom v službo; dalje zahtevajo proti
plačilu nabavo najpotrebnejšega perila
obutve in obleke iz vojaških skladišč.

Narodna vlada je pristala na zahte-
ve. Vsak učitelj-častnik dobi pred vstopom
v službo trimesečno odpravnino na-
enkrat in iz skladišča blaga za dve garni-
turi perila in en par čevljev pod pogo-
jem, da se zaveže s častno besedo, na-
stopiti v najkrajšem času učiteljsko služ-
bo. Važno je to posebno za tovariše, ki so
že na mestih, pa o vsej stvari niso po-
učeni. Ti naj takoj predložijo prošnje, na-
slovljene na Narodno vlado SHS (pover-
jenstvo za narodno obrambo) v Ljub-
ljani, ter prilože odpustnico. Tovarišem,
ki so že nastopili službo, naj to potrdi na
prošnji dotično šolsko vodstvo. —

*) Predsednik Zaveze je že storil potrebne ko-
rake in je dobil na pristojnem mestu zagotovila,
da vojna posojila v Jugoslaviji ne bodo izgubljena.
Uredn.

Omenim naj, da so učitelji - vojaki v
Mariboru pridejali k tej resoluciji še dru-
go, v kateri zahtevajo takojšnjo podzav-
ljenje šolstva in pa zakonitim potom za-
gotovitev štetja vojnih let v službeno dobo.

To sta predloga, ki jih je izročila Na-
rodni vladi že Zaveza jugoslovanskega
učiteljstva in Slomškova zveza — ali gre
zato, da se razmere takoj uredi, zakaj če
se učiteljem izpolnitev njih zahtev ne za-
sigura v najkrajšem času, izgubi šolstvo
nepreklicno število moških učiteljskih
oseb. Zdaj so ti še na razpotju. T. G.

Kaj pa to pomeni?

Razposlan je bil ta-le odlok: »Vsem
javnim in zasebnim ljudskim šolam! —
Narodna vlada SHS, oddelek za uk in bo-
gočastje v Ljubljani, je z odlokom z dne
23. novembra 1918, št. 8731, sledeče ukre-
nilo: Uradno smo vprašali tvrdko lg. pl.
Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani,
če Gaberšek-Razingerjev Abecednik res
več ne izide, ali če izide, kdaj zagotovo
bo nova izdaja dotiskana in knjiga zopet
na prodaj. Tvrdka je z dopisom z dne
14. novembra 1918 odgovorila, da se bo
novi natis Gaberšek - Razingerjevega
Abecednika zagotovo izdal do 23. no-
vembra 1918. Z ozirom na to zagotovilo
se zaenkrat tamkajšnjemu predlogu gle-
de uvedbe Widrove knjige v tamošnjem
šolskem okraju ne pritrdi.«

Dvomimo, da bi bil ta odlok izdan z
vednostjo gospoda poverjenika, ker je
1. naperjen proti uvedbi dobre in po pre-
mnogih šolah vsega slovenskega dela Ju-
goslavije že več let z uspehom rabljene
učne knjige, ker je 2.) naperjen proti za-
ložništvu knjige, ki morda ni vseč nad-
zornikom Opeki in Gabršku, in ker 3.)
dela reklamo za edino strogo nemško
tvrdko v Ljubljani proti pošteno sloven-
skemu založništvu.

Proti temu odloku moramo javno
ugovarjati in ne dvomimo, da gospod
poverjenik popravi napako, ki jo je za-
grešil višji šolski svet na besede slabih in
neiskrenih svojih informatorjev. Ta odlok
je treba razveljaviti, in sicer tudi iz teh
stvarnih razlogov:

1.) Widrovo »Moje prvo berilo« so
po večini že vse šole uvedle, ker je ta
knjiga sedaj najboljša, kolikor imamo ta-
kih knjig, in ker je bilo znano, da je Ga-
berškov-Razingerjev Abecednik pošel in
da ga nemška tvrdka več ne izda.

2.) Za Widrovo »Moje prvo berilo«
so se izrekli vsi stalni odbori, ki sedaj
nadomeščajo učiteljske konference.

Ta dva razloga govorita dovolj teht-
no besedo za Widrovo knjigo in proti go-
renjemu odloku, zato je njega opraviče-
nost stvarno neutemeljena. Končno pa še
enkrat: Varujte se slabih in neiskrenih in-
formatorjev! —

V Jugoslaviji!

Da tudi nas ne zaloti nepripravljen
veliki dan vstajenja naše tako težko pri-
čakovane Jugoslavije, kakor je zalotil
mnoge politike, je dobro, da pregledamo
tako vso svojo organizacijo, jo takoj tudi
izpopolnimo in preosnujemo tako, kakor
jo zahteva veliki čas naše velike Jugosla-
vije.

Poudarjamo pa takoj, da deželnih
mej ne pripoznamo pri naši učiteljski
organizaciji, temveč da je naši organiza-
ciji temelj celokupna država SHS kot
taka, a vendar imej vsak narod, t. j. slo-
venski, hrvatski in srbski, svojo organiza-
cijo, ki pa se združuj pod skupno zastavo
SHS.

A preidimo k načrtu!

1. Skupno šolsko politično glasilo.
Naša Zaveza ima že dolgo let — menda
bo to najstarejši časopis — svoje politično
glasilo — »Učit. Tovariša«, ki je do danes
zvesto in neustrašeno zastopal naš interes
in je tudi marsikaj dosegel. Hrvati v kra-
jevini imajo tudi nekako pol. glasilo »Uči-
teljski Dom«, ki se pa zaradi tamošnjih
čudovitih političnih razmer ni mogel tako
razvijati, kakor so želeli premnogi Hrvat-
ski učitelji, zakaj tam je vladal zavoljo
korumpiranega madžarskega nasilstva —
sistem nagobčnika. Svobodni srbski tova-
riši niso imeli svojega izrazito političnega
glasila — skupnega namreč, temveč kot
nekako skupno glasilo je veljal do izbru-
ha balkanske vojne list »Prosvjeta«. Da
pa pokažemo slovenski učitelji, da vemo
ceniti skupnost vseh jugoslovanskih naro-
dov in da se čimprej in toliko tesneje
združimo kakor tudi seznanimo, si osnuj-
mo skupno jugoslovansko politično učitel-
sko glasilo.

To veliko politično glasilo si mislimo
tako-le urejevati: Vsa tri imenovana gla-
sila naj prenehajo izhajati ter naj se str-
nejo v eno samo veliko politično glasilo,
ki naj bo verno zrcalo vsega jugoslovan-

skega učiteljstva ter naj objavlja svoje prispevke v slovenskem, hrvaškem in srbskem jeziku, slednje lahko v cirilici. S tem skupnim glasilom pokažemo svetu najjasnejše, da umejemo prav program ShtS. — Za tak list naj bi bila tri uredništva, in sicer za Slovence eno, za Hrvate eno, a za Srbe zopet eno. Vsa uredništva bi zbirala tvarino svojega učiteljstva ter jo pošiljala glavnemu uredniku. List naj bi bil početkom tednik, če bo pa pokazala potreba, dobimo lahko dnevnik. Kako naj se list imenuje in kje naj se tiska, o tem naj odločujejo naša zastopstva.

Enako preosnovno si moramo tudi pri naših pedagoških revijah. Združimo vse naše pedagoške revije, ki so naš »Popotnik«, hrvaški »Napredak« in srbska »Prosvjeta«, v eno skupno jugoslovansko pedagoško revijo, ki imej zopet tri posamezna uredništva za vsak narod zase, a enega glavnega urednika. Prepričani smo, da nam bo tako skupno, na višku pedagoških zahtev stoječa pedagoška revija več koristila, kakor sto majhnih pedagoških revij, ki imajo prav malo naročnikov in bralcev.

Otresimo se tistega lokalnega patriotizma in obmejne ozkosti. — Pojmujemo zahteve sedanjega velikega časa!

2. Zaveza se preosnuje v toliko, da postane najtesnejša združitev učiteljstva v smislu naše ShtS; Zaveza združuje v sebi tri piemenske učiteljske pododseke, to je pododsek slovenskega, hrvaškega in srbskega učiteljstva, in ti pododseki skupaj tvorijo se skupno Zavezo, ki reprezentuje na zunaj našo organizacijo in bodi naš skupni stanovski parlament.

Deželne meje opazujejo, kakor je sklenilo že Slovensko deželno učiteljsko društvo v Ljubljani.

Okrajna učiteljska društva naj se tudi razdružijo; kakaj sedanja okrajna učiteljska društva imajo pač preobširen teren, učiteljstvo je preraztreseno in se ne more tako udeleževati zborovanj, kakor bi se rado. In da je to naše mnenje pravo, dokazuje slučaj Postojnskega okrajnega učiteljskega društva, ki se je preosnovalo v dva pododseka, oziroma v dve društvi.

Prepričani smo pa tudi, da se bodo naši dosežani okraj na politično kakor šolsko v najbližji bodočnosti preosnovali v take okraje, ki bodo najprikladnejši tako potrebam ljudstva, kakor tudi krajevnim zvezam. Ti učiteljski krogi bodo morali imeti v svojih programih kot eno glavnih točk: redna javna predavanja za ljudstvo.

Pri ustroju naše centralne Zaveze poudarjam to, da trajaj poslovna doba njene predsednika tri leta, a predsedniki naj se vrste tako, da imej vsak narod po eno dobo svojega predsednika, n. pr. prvo triletno dobo bi bil Srb, drugo Hrvat, a tretjo Slovenec predsednik. Ravnotako bi se morali vrstiti podpredsedniki. Tajniki bi morali biti pa stalni, in sicer trije, vsak narod imej svojega, kakaj le ti bi morali biti v trajnem stiku med posameznimi narodnostnimi zvezami.

3. Vdovsko društvo prenehaj. Pač pa naj se plačuje še vsem njenim dosežanim udom do njih smrti običajni dosežani prispos, a končno ostalo imetje se porabi v to, da bodo dobivali otroci, posebno sinovi sedanjih vdov, ki se posvete višjim pedagoškim študijam, posebne ustanove. — Kot vzrok, da to društvo prenehaj, navajamo upanje, da nas bo naša Jugoslavija plačevala tako, da nam ne bo treba znašati za svoje žene in otroke posebnih fondov.

4. »Samopomoč« moramo tudi reorganizirati, in sicer v tem smislu, da raztegni svoj delokrog na vse dosežanje jugoslovanske dežele in da bodi včlanjenje obvezno.

5. Našo Narodno šolo bo treba tako preosnovati, da postane akcijsko društvo v najširšem pomenu, ki naj si postavi kot končni cilj lastno papirnico in pa lastno tvornico za izdelovanje zvezkov in šolskih potrebščin.

6. Temeljite preosnove potrebuje tudi naša »Slov. Šolska Matica«. Strniti jo moramo najtesneje s »Hrvaškimi pedagog. književnim zborom«, da bosta izdajali toliko in toliko pedagoških publikacij, obvezno za vse člane v obeh jezikih, seveda pod dvema urednikoma. Če imajo pa še Srbi kako slično društvo, se združijo tudi s tem, da postane eno telo.

7. Dotakniti se hočem še naše posojilnice. Tudi ta deluj na to, da dobe ostala dva naša brata svojo posebno posojilnico, a skupno naj se osnuje osrednja učiteljska banka, ki posluje v vseh finančnih zadevah in ki financiraj vsa naša gospodarska podjetja.

8. Tudi naša aprovizacijska podjetja, ki so se pač porodila, a ostala samo pri porodu, bo treba prijeti drugače v roke, da postanejo življenja sposobna in da bomo od njih res kaj imeli. Menda so tovariši, ki so sedaj na čelu teh aprovizacijskih odborov, izprevideli, da ni dovolj za

tako podjetje, ako jim je kak bivši »c. kr. glavar« dal prijazno besedo in obljubo, da bo pomagal, a je ostalo le pri obljubi. — No, o tem hočemo izpregovoriti prilično v posebnem poglavju.

Sklepno še to-le: Prepričan sem, da bom s temi svojimi predlogi in preosnovami naletela na marsikatero nasprotje, da me bo ta ali oni tovariš tako ali tako zavrnil. Dobro, naj me! Moj namen je pač v prvi vrsti ta, da spravim vsa ta vprašanja na dnevni red in v tek in trdno verujem, da bodo slednjič v veliki večini obveljali moji nasveti in predlogi.

Tovariši, ki ste dobre volje in čutite v sebi veselje do lepše bodočnosti in udobnejšega življenja v naši mladi Jugoslaviji, na dan s svojimi mislimi, ker bodočnost je naša!

iv. Šega.

Opomba uredništva: O vseh teh in sličnih predlogih gre predvsem beseda upravnemu odboru in delegaciji Zaveze, oziroma občinam zborom imenovanih društev. Vsak predlog je lažji kakor njegova izvedba. Naša skrb bodi, da ob tem reformujočem delu ustvarimo res nekaj dobrega in stalnega.

Delo našega učiteljstva za Jugoslovanstvo.

Radoslav Knaflič.

(Dalje.)

Izpis iz zapisnika z dne 4. XI. 1918.

1. Neodvisna Jugoslavija in šola.

Predsednik otvori sejo ter naznani uradno že obče znano dejstvo, da se je te dni ustanovila in proglasila neodvisna država Jugoslavija z vrhovno vlado v Zagrebu ter za slovenske pokrajine z Narodno vlado v Ljubljani. Njegovemu vabilu, naj zakliče učiteljstvo svoji novi državi »Živela Jugoslavija!«, so se vsi pričujoči soglasno z navdušenjem odzvali.

Predsednik utemeljuje na to, naj se odslej na štirirazrednici na Dobju opusti učni predmet — nemški jezik. V smislu določb člena XIX. državnega osnovnega zakona z dne 21. XII. leta 1867, državnega zakonika broj 142, se že pod avstrijsko vlado ni imel nihče siliti k učenju drugega deželnega jezika; storili smo to vendar, ker nas je nemški birokratizem v to silit. Z ustanovitvijo Jugoslavije odpade ta protizakoniti pritisk, zato bi zakrivali nasilstvo in protizakonitost nad našimi mami, ako bi ta predmet na narodnih šolah še nadalje poučevali. Od danes naprej odpade torej ta pouk.

Namesto odpadlih ur nemškega jezika se naj učenci vadijo v učenju, t. j. slovenskem narečju s posebnim ozirom na sorodne izraze srbohrvaškega narečja. Cenjeno učiteljstvo se blagovoli v to svrhu vsak dan pripravljati, si dotične sorodne izraze sestavljati ter v dvomljivih slučajih vprašati za svet predsednika, ki je tega narečja vešč.

Kar se tiče cenjenega učiteljstva samega, prosi predsednik, naj blagovoli tudi vse svoje ravnanje in delovanje zunaj šole spraviti v sklad v vseh ozirih z Jugoslavijo, tako kakor je bil to že omenil v 15. točki svojih opomb v zapisniku 1. domače učiteljske seje tekočega šolskega leta, zlasti naj si nihče ne vzdržuje nemških političnih in tudi ne nemških šolskih časopisov.

Veroučitelj Žagar Ivan predlaga, naj blagovoli učiteljstvo na to delovati, da se vse učne knjige potrebam nove države primerno preurede, zlasti se naj v zemljepisju in zgodovini posebno ozira na Jugoslavijo. Soglasno sprejeto.

Izpis iz zapisnika z dne 30. XI. 1918.

Radoslav Knaflič razpravlja zadatek »Nadaljnja izobrazba slovenskega učiteljstva.«

Uvod: Vsakega človeka uči življenje do smrti, t. j. ga vedno nadalje izobrazuje. To velja posebe o razumnih (inteligentnih), ki sodi med nje tudi narodno učiteljstvo. Ne samo službena, temveč i pravna dolžnost predpisuje vsaki učni osebi, naj se nadalje izobrazuje. Sredstva za učiteljevo nadaljnjo izobrazbo so:

1. Vsakdanja priprava na pouk, ki je zaradi izprememb razmer in gotovih silnih zunanjih učinkov zlasti v vojnem in njemu sledečem času tudi starejšemu učitelju nujno potrebna.

2. Čitanje didaktično pedagoških knjig, posebno onih, ki jih izdaja Slovenska Šolska Matica.

3. Čitanje pedagoške revije »Popotnik«, ki ga izdaja Zaveza jugoslovanskega učiteljstva v Ljubljani.

4. Čitanje zabavnih in znanstvenih knjig, ki jih izdaja Matica Slovenska v Ljubljani.

5. Z ozirom na stanovski in socialni razvoj učiteljskega stanu in za konstelacijo njegovega razmerja do naroda, ozi-

roma do države in za jačjenje svoje notranje organizacije je vsaki učni osebi neobhodno potrebno čitanje učiteljskih in šolskih listov, ki jih izdaja Zaveza jugoslovanskega učiteljstva. Ker krene z ustanovitvijo Jugoslavije slovensko šolstvo na jugoslovansko pot ter se bo razvijalo v slovenskem duhu, se naj naročevanje nemških učiteljskih in šolskih listov docela opusti, to pa tudi zaradi tega, ker je prva dolžnost našega učiteljstva, podpirati književnost svojega naroda ter se mora na vsak način smatrati za narodni greh, ako jugoslovanski učitelj odtrgava naši književnosti dohodke ter jih naklanja nemški književnosti. Kdor ima več gmotnih sredstev na razpolago, je njegova dolžnost, si z ozirom na izobrazbo jugoslovanskega jezika naročiti šolske in učiteljske liste srbohrvaškega narečja.

6. Vsaka učna oseba mora biti član učiteljske organizacije, t. j. svojega okrajnega učiteljskega društva; zakaj le potom organizacije si pridobi učiteljstvo moč, vplivati na primernejši razvoj šolstva in učiteljskega stanu.

7. K nadaljnji izobrazbi jugoslovanskega učiteljstva sodi tudi zanimanje za stanje in razvoj severoslovanskega šolstva. Komur to dopušča gmotna sredstva ter če ima kaj več časa in volje na razpolago, naj si naročuje in čita namesto nemških severoslovanske knjige, časopise, revije itd.

8. Kar zadeva nadaljnjo izobrazbo slovenskega narečja jugoslovanskega jezika, je dolžnost slehne učne osebe: a) se bližati v šolskem pouku in v svoji pisavi srbohrvaškemu narečju, b) se učiti srbohrvaškega narečja jugoslovanskega jezika na podlagi kake slovnice, oziroma časopisov — knjig in — če le mogoče — tudi konverzacije. Znanje jugoslovanskega jezika obstoji poglavito v znanju sorodnih izrazov slovenskega in srbohrvaškega narečja, n. pr. učenec = učenik, brati = čitati, berilo = čtivo, šteti = brojiti, število = broj, koč = kuća, pohištvo = pokućstvo, krog = krug, pravec = pravac itd.

9. Kdor čuti v sebi zmožnost, naj ne sodeluje pri razvoju jugoslovanske književnosti samo kot dojemalec (konsument) in čitatelj, temveč tudi kot proizvajalec (producent), t. j. pisatelj v katerisbodi stroki, a vselej s težiščem k srbohrvaškemu narečju jugoslovanskega jezika.

10. Da se dobi pregled, kako se člani posameznih učiteljskih zborov nadalje izobrazujejo, naj o tej zadevi na domačih mesečnih sejah učiteljstva večkrat razpravljajo.

11. Za nas velja vedno le načelo: Izobrazba jugoslovanskega učitelja bodi v prvi vrsti vselej jugoslovanska, a šele v drugi, če so k temu dani pogoji, severoslovanska, nikdar pa ne tujerodna, izvzemši slučaje znanstvenih študij.

Ti stavki so bili po kratki debati soglasno sprejeti.

Draginske doklade za leto 1919.

NAREDBA

poverjenika za uk in bogočastje in poverjenika za finance

o draginskih dokladah za aktivne in vpokojene učiteljske osebe javnih ljudskih in meščanskih šol ter vdove in sirote po takih učiteljskih osebah za dobo od 1. januarja do 30. junija 1919.

§ 1.

Za aktivne učitelje ljudskih in meščanskih šol z izpričevalom zrelosti, oziroma tudi učne usposobljenosti se določajo draginske doklade iz državnih sredstev za leto 1919 po sledeči razpredelnici:

Skupna službena doba	I. razr. rodov. stan. 1 oseba	II. razr. rodov. stan. 2 osebi	III. razr. rodov. stan. 3—4 osebe	IV. razr. rodov. stan. 5—6 oseb	V. razr. rodov. stan. več ka- kor 6
	l e t n i h k r o n				
A. za ljudskošolske učitelje:					
do všteti h 10 let	972	1440	1968	2496	3024
od 10 do všteti h 16 let	1272	1752	2280	2808	3336
od 16 do všteti h 23 let	1548	2016	2544	3072	3600
od 23 do všteti h 40 let	1752	2472	3000	3528	4056
B. za meščanske učitelje:					
do 10 let . .	1272	1752	2280	2808	3336
od 10 do všteti h 17 let	1548	2016	2544	3072	3600
od 17 do všteti h 27 let	1752	2472	3000	3528	4056
od 27 do všteti h 40 let	1776	2916	3588	4260	4982

Opomnje:

1. V rodovinski stan se uštevaajo osebe kakor pri odmerjevanju draginskih doklad državnih uslužbencev.

2. Za učiteljice, ki so poročene z učitelji, se odmerjaajo draginske doklade po prvem razredu razpredelnice; take učiteljice se ne upoštevajo pri rodovinskem stanu učiteljevem.

§ 2.

Učiteljskim substitom, pomožnim učiteljem obojega spola in učiteljskim osebam, ki so nastavljene za nagrado, gre 548 kron draginske doklade.

§ 3.

Nekdanjim učiteljem ljudskih šol, ki uživajo pokojnino, se dovoljuje 576 kron, ako imajo skupne službene dobe do 15 let; 720 kron, ako imajo daljšo skupno službeno dobo.

Nekdanjim učiteljem meščanskih šol, ki uživajo pokojnino, gre 676 kron, ako imajo službene dobe do 10 let; 720 kron, ako imajo skupne službene dobe do 20 let; in 756 kron, ako so še dalje služili.

§ 4.

Vdovam učiteljev ljudskih šol, ki uživajo preskrbinske prejemke, se dovoljuje 468 kron, ako je imel umrl mož skupne službene dobe do 15 let, in 576 kron, ako je imel daljšo skupno službeno dobo.

Vdovam učiteljev meščanskih šol, ki uživajo preskrbinske prejemke, gre 468 kron, ako je imel umrl mož skupne službene dobe do 10 let; 576 K, ako je imel vsega skupaj službene dobe do 20 let, in 684 K, ako je še dalje služil.

§ 5.

Vsaki siroti brez staršev, ki uživa konkretualno pokojnino, nadalje vsaki siroti brez očeta, za katero gre učiteljevi vdovi vzgojevalni prispevek, se dovoljuje draginsko doklado po pravilih, ki veljajo za državne uradnike, ako se sirota brez očeta ni že upoštevala ob odmeri draginske doklade, ki jo dobiva ovdovela učiteljica.

§ 6.

Nekdanjim učiteljskim osebam, vdovam in vsaki učiteljski siroti, ki uživajo miloščino (milostni preskrbinski užitek), se dovoljuje draginsko doklado po določilih za državne uradnike.

§ 7.

V skupno službeno dobo, po kateri se odmerja draginska doklada po §§ 1., 3. do 4. te naredbe, se šteje ves dejansko v javni šolski službi dovršeni službeni čas.

V Ljubljani, dne 13. decembra 1918.

Dr. Kukovec l. r. Dr. Verstovšek l. r.

Ubogi Potokar!

(Z Dolenjskega.)

Naš tovariš Potokar, ki ga je tako neusmiljeno mesaril nadzornik Opeka — kakor smo v zadnjih dveh »Tov.« brali in kakor smo tukaj pri nas že dolgo vedeli — je zopet bolan. Bolan je že bil, ko ga je prišel razjajeni Opeka nadzorovati, a od tistega dne si ne more opomoči. Preveč globoko so ga ranile v živo srce in v mehko dušo strašne besede nadzornikaduhovnika, izgovorjene na propovednici v cerkvi v pričo množice ljudstva in mladine! Ta duševna boleš, ta boleš tako kruto užaljenega nedolžnega našega tovariša, ga neprestano razjeda kakor črv. Telesne sile so mu pod pritiskom in vplivom duševne rane zopet odpovedale, da mora iskati zdravniške pomoči celo v daljnji Ljubljani pri specialistih. Da, ali je vprašal Opeko, je li sme k zdravniku? In kdo mu povrne stroške? In kdo mu vzame črva iz prsi?

Na vsa ta vprašanja odgovarjamo vsi soglasno, da s tovarišem Potokarjem solidarno sočuvstvujemo, da je njegova bolečina naša bolečina in da čutimo kruto in predrzno žalitev od strani nadzornika Opeke mi vsi in da tudi mi vsi za to žalitev zahtevamo zadoščenja!

Kakšnega zadoščenja hočemo? Ako bi bilo v nadzorniku Opeki kaj močnatosti, bi že takoj takrat izvajal posledice, ko se je razsula stara Avstrija in je pod njenimi razvalinami obležala razbita moč njegovega protektorja — dr. Susteršiča. V zavesti, da je dogospodaril in da nima v novi dobi demokracije, svobode in pravičnosti ničesar več iskati, bi se moral prostovoljno tmakniti, saj je s svojim odurnim vedenjem, s svojo kopijo Susteršičevega napuha in avtokratstva že dovolj dolgo poniževalno gospodoval nad nami! Spoznati bi moral — toliko inteligence menda vendar ima! — da ga živ krst več ne mara in da se mu obešajo na suknjo le še petolizniki, ki z njim vred zaslužijo enako usodo. Vedeti bi moral, da toliko dlje časa škoduje šolstvu in ovira učiteljstvo pri delu, kolikor dalje sedi na svojem nadzorniškem stolu! Toda teh edino možnih posledic dr. Opeka ni izvajal, ker si nemara misli, da je jugoslovanski učitelj še vedno isti suženj, kakor je bil prejnj